WIKIPEDIA

Zazaki

Zazaki (Dımılki, Kırmancki, Zonê Ma, Şo-Bê ya zi Kırdki), zıwanê Zazayano, aidê gruba Zıwananê İrankiyano, zıwanê do İrankiyê zımey rocawanio, yanê zıwananê Goranki, Kurdki, Soranki, Kelhurki, Gileki, Beluçki, Sengserki, Mazenderanki, Talışki ra nezdiyo. Mıntıqa Mezopotamya zımey u Anatoliye de texminen 3-4 milyon merdumi Zazaki qısey kenê. Tırkiya de Tırki u Kırdaski ra tepeya hetê reqemi ra zıwanê hirêyıno. Tesbitê ilmdaranê Zazaki (Dımılki, Kırmancki, Kırdki, Zonê Ma) ra kokê xo reseno zımey İrani mıntıqay Deylemi (Gilan). Hetê tarixi ra Partki ra nezdiyo.[1] Gorey tayê zıwannasan, Zazaki zıwanan u lehçeyanê Kurdan ra yewo. Labelê nê zıwanşınasan be argumano ilmi nêşao tesnifê xo sero qenaet biarê ke be senê sebeban u kriteran, zıwananê İrankiyê Rocawani miyan ra Zazaki gênê, Kurdki miyan de hesebnenê. Vatenê inan İranologanê beynelmılelan miyan de esas nêgêriyenê.[2][3]

Zazaki	
Zıwan	
Melumat	
Dewleti u mıntıqey	Tırkiya, Iraq, Gurcıstan, Qazaxıstan u Almanya
Amarê qıseykerdoğan	1 640 000
Kodê zıwani	
ISO 639-2	Zza
ISO 639-3	Zza
Glottolog	Zaza1246
Ethnologue	Zza
Xısusiyetê zıwani	
Topolociye	Kes-Obce-Fiil (en) u Zıwanê Ergativi-Absoluti (en)
Gramer	Weziyeto ciya (d)
Alfabe	Alfabey Zazaki, Alfabey Latinki u Alfabey Erebki
Keye	▪ Zazaki u Goranki

Sebebê xoser biyaena Zazaki nê zıwanan miyan de ki noyo ke, Zazaki be hirê lehcanê xo ra yew zıwano, be zıwananê Kurdki ya ki Farski yew “dialect continuum” yani yew dewamiya lehcey tey çıniya. Be qıseo bin, qet yew fekê Zazaki yew ca de, her ke şi, nêbeno Kurmancki (Kırdaski); qet yew fekê Kırdaski ki jû mıntıqa de qet nêbeno zey Zazaki. Elbet ke taê mıntıqan de tesirê nê hurdımêna zıwanan yewbini rê zêdeo ya ki şenıko, labelê gramer u luğetê bıngehi tım sabıto.

Zazaki ra, zıwano ke ma zanime, hetê rıçıki (kok) ra nezdiyo, yani; qıse u gramerê cı zehf mendê ro yewbini, Kırdaski u Farskiyo. Labelê tenya enê hurdımêna zıwani niyê, zey ninan 40 zıwano bin esto ke rıçıkê xo be Zazaki yewo, nê aidê yew komiê (grube). Namey enê komi İranolociye de “zıwanê İranki”yê. Elaqay nê terimi “İran” be dewleta İranê ewroyêni çıniya; no yew nameo umumiyo. Farski ki nê 40 zıwanê İranki ra yewo, pilê zıwananê İrankiyan niyo. Zıwanê binê ke Zazaki ra rıçık ra tenêna nezdiyê, zımey (şımalê) İrani de, kışta deryaê Xezeri (Hazar) de qısey benê, zey: Herzendi (Tatkiyê Veroci), Talışki, Mazenderanki, Sengserki, Sımnanki, Gileki; heto bin ra ki Gorankiyo ke mabeynê İran u İraqi de qısey beno, yew ki Beloçkiyo ke İran u Efğanıstan u Pakıstan de qısey beno. Nê zıwanê ke ma amardi, zıwanê İrankiyê rocawaniê (ğerb). Farski ke ser kewo (Farski ra ğeyr), zıwanê bini aidê zıwananê İrankiyê zımey rocawaniê. Zıwanê İrankiyê rocakewtene (rocvetış, şerq) ki estê ke gorey ê rocawani tenêna yewbini ra dûriê, labelê anci ki yew komê zıwanan seroyê. Ninan ra taê (têk): Peştoki (zıwanê Efğanıstaniê dıyıno resmi), Osetki (Kofkasya de qısey beno, Tırkiya de ki), Yeğnobki, Peraçki, Ormurki, fekê Pamiri. Zıwanê İranki eninan ra yenê pêra.

Nê zıwanê İrankiyê ewroyêni texminen 4000 serre ra aver be werezayanê xo zıwananê Hind-Ariyan (Urdu, Pancabi u ê bini) u Nurıstani (Aşkun uêb.) ra biyê ciya. Enê zıwanê Hind-İranki xo miyan de yewbini ra 4000 serre ra aver hetê gramer u xeznay kelıman ra zehf nezdi biyê. Oyo ke vacime, gramerê zıwanê Ewısta (Avesta) u Vêda hetê grameri ra %90 zey yewbini biyê. Ezbeta zıwananê Hind-İrankiyan ki anci aidê keyey (familya) zıwananê Hind-Ewropao. Yani, zehf dûri ra ta zıwanê İrlanda u Cêrmenki (Almanki, İngilizki, Danki) u Romanki (İtalyanki, İspanyolki) u Yunanki u Arnavutki u Ermenki ra heta Hind-Arki, yew ki zıwananê merdeyan ra Hititki u Toxarki ra pêro weretê.

Tedeestey

Mıntıqay Zazaki

Rıçıkê Zazaki

Zıwanê ke Zazaki de irtıbat de

Zazaki sero cıgeyrayışê ilmiy

Weziyetê Zazaki

Mabeynê zıwananê İrankiyan de caê Zazaki

Diyalektê Zazaki
1. Zazakiyê Zımey
2. Zazakiyê Merkezi
3. Zazakiyê Veroci

Fonetikê Zazaki u Zıwananê İrankiyanê binan
"v-"
"z"

  - "ĵ-"
  - "b-"
  - "hr-" initial
  - "w-"
  - "-rz-" u "-rr-"
  - "-w-"
  - "-m-"
  - "-ew-"

Alfabey Zazaki

Wendışê herfan be nımuneyê çekuyan

Alfabe ra ğeyri vengê bini

Ferqê vengan /herfan

Zazaki sero tayê xebatê zıwanşınasiye

Bıvênên

Çımeyê ke hetê ilmê zıwani ra tesnifê Zazaki rê bes niyê

Çımey

Gıreyê Teberi

Mıntıqay Zazaki

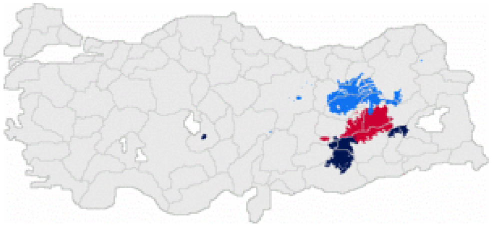

Fekê Zazaki.

Zazaki, Tırki u Kırdaski ra tepeya hetê reqemi ra sinoranê Tırkiya miyan de zıwanê hirêyıno; mabeynê mıntıqay Anadoliya Rocakewtene (şerq) u zımey (vakûrê) Mezopotamya de, bınatey Fırat u Dicley, mıntıqay serêne de qısey beno. Ena mıntıqa jû temamiya coğrafike mocnena (musnena) ra. Wılayetê (il) ke tewr zêde no zıwan qısey beno, Dêsımê zerrey (Mamekiye, Tuncêliye) u Çewligo (Çolig, Bingol). Zewbi, wılayetanê Erzıngan u Xarpêti be zımey Diyarbekıri ra xeylê qezan de, mıntıqay Qerebeli, yanê qezê Sêvazi Qangal u Zera u Ulaş de, qezay Gımışxaney Kelkit u Şiran de, qezay Mûşi Varto, ê Erzurumi Xınıs u Tekman u Çat, ê Semsûri (Adıyaman) Aldûşe (Gerger), ê Rıha (Urfa) Sêwrege, ê Meletiye Şêro (Pütürge) u Erebgir, ê Sêrti Hewêl (Baykan), ê Bıdlisi Motki, ê Qersi Selim; Aqserayiye de ki (zi) taê dewan de qısey beno.

Taê cayan de ki jû ya ki dı dewan de Zazaki qısey beno, zey ê Qeyseriye Koyriye (Sarız), ê Toqati Almus, ê Ardahani Kola (Merdenik, Göle) de. Pancas serra peyêne riyê goçê metropolanê Tırkiya ser, çewres serra peyêne de sebebanê ekonomikan u siyasiyan ra ki dıwelanê Ewropa zey Almanya, İsveç, Holanda, İsviçre, Fransa, Austriya de ki nıfusa Zazayan esta. Taê çımey vanê, Gurcıstan u Qazaxıstan de ki Zazay estê, labelê inan sero dest de melumat çıniyo.

Zey coğrafyay Anadoli u Mezopotamya her ca de zıwan u mıleti têkışt u têzerre derê; Zazaki ki welatê xo de zıwananê binan de irtıbat dero u nê zıwanan ra tesir ki biyo, qısey gırewtê, qısey ki daê cı. Heta kokardena (cênosidê) 1915i her mıntıqay Zazaki de Ermenki ki qısey biyêne, kışta veroci de Suryanki (Asurki) u Erebki ki. Zıwano ke hetê koki ra tewr zêde coğrafyay Zazayan de cı ra nezdiyo, Kırdaskiyo (Kurmanci, yani Kurdkiyê Zımey).

Zazaki miyan de xeylê qısey Erebki ki estê, xora Erebki ra xeylê qısey kewtê zıwananê coğrafyay İslami’ê binan ki. Tırki, Yunanki, Lazki, Gurcki, Suryanki ki kışte ya ki nezdiyê Zazaki de qısey biyê ya ki benê. Oyo ke Tırki zıwano resmiyo u heto bin ra rivatanê politikay asimilasyoni ra 80 – 100 serra peyêne de tesirê Tırki Zazaki sero zêdiyao.

Rıçıkê Zazaki

Oyo ke Zazaki zey xeylê zıwananê İrankiyanê binan erey nusiyao, zemanê veri (guno verên) ra wesiqey u kıtabey çıniyê, ma be temamiye nêşenime rıçıkê (koka) Zazaki sero çiyo aşkera vacime ya ki Zazaki coğrafyay zıwananê İrankiyan de aver koti qısey biyo, qıseykerdoğê zıwani senên ca u cange ra geyraê. Sayiya taê qıyasanê tarixiyan ra zıwanzani[1] vanê ke, elaqay zıwanê Partan be Zazaki hetê tarixi ra zehf nezdiya, labelê tam zey yewbini (pê) niyê. Zazakiyo ke wextê Partan de (Milad ra aver seserra 3yıne heta Milad ra tepeya seserra 3yıne) qısey biyo, Partki zehf nezdi biyo, labelê yew zıwan nêbiyê; her çıqas ke ê wexti ra zıwanê İrankiy gorey ewroy tenêna yewbini ra nezdi biyê. Sinorê imparatoriya Partan’ê rocawani (ğerbi) be coğrafyay Zazayan ra kewnê tê (zey pêyê).

Jû teoriya rıçıki ya ki goçi esta ke, cı rê vanê „teoriya Deylemi“[2], awa ke Zazay texminen MrT seserra 9.10. zımey İrani, mıntıqay Deylemi (eyaletê Gilani de) ra ameyê caê xoyo ewroyên. Ena teoriye na het ra raşt asena ya ki gıreo ke tey esto, oyo ke, zıwanê ke ewro mıntıqay zımey İrani, verocê Deryaê Xezeri de qısey benê, zey Herzendki (Tatkiyê Veroci), Mazenderanki, Talışki, Sımnanki, Sengserki; hetê koke ra Zazaki ra nezdiyê.

Zıwanê ke Zazaki de irtıbat de

Zey her zıwani, bılxassa coğrafyay Anadoli u Mezopotamya u Kofkasya de, Zazaki ki xeylê zıwanan de irtıbatê xo biyo, zıwanê bini tesir kerdê, tesirê zıwananê binan de ki mendo. Zazaki de hetê ra zıwananê İrakiyan'ê zey Farski u Kurdki ra çekuy kewtê cı, labelê tewr zêde qısey xami (ğeribi) Wextê İslami ra nat Erebki raê. Riyê hezar serre irtıbatanê ciranine (embıryanine) ra Ermenki u Suryanki ra ki kelımey kewtê cı. Zewbi, Yunanki, Latinki, Gurcki, Lazki ra ki qısey yenê diyaene. Oyo ke Tırki hem zıwanê wendışio resmiyo, hem pê Tırki politikay asimilasyoni ameya kerdene, serranê peyênan de tesirê Tırki Zazaki sero zêdiyao. Anci ki, Zazaki gorey şert u şurtê xo, oyo ke qet zıwanê nuşten u zıwano resmi nêbiyo, xeylê çekuyê xoyê mêrasi (kelımey xo çağê İrani ra) dardê we.

Zazaki sero cıgeyrayışê ilmiy

Zazaki sero cıgeyrayışi (tedqiqati, araştırmalar) gorey taê zıwananê binan zehf rew nêbiyê. Anci ki zıwanşınas u iranologi heta nıka rınd kewtê a dıme, geyraê Zazaki, taê eserê ilmiyê hewli [erciyaey] ardê meydan. Zazaki sero sıfte 1857/58 kıtabê veciyeno. İranolog Peter I. Lerchi cengê Qırım u Rusya de yew Zazaê Çewligio ke esirê cengio, tede qısey keno, cı ra notan gêno. Ninan, notanê xoyê binanê ke Kırdaskiyê, piya 1858 de kıtab de be Ruski u Almanki veceno. Nê gureynayışê (xebatê) xo de analizê grameri çıniyo, xorê qeydanê Zazaki çarneno Almanki / Ruski. Nê noti eyni wext de nusiyayışê Zazaki de tarix de gamê da verêna hewla. Oyo ke Lerchi gramer u şıkl u bunyay Zazaki sero yew analiz nêvıraşto, ey Zazaki bınê diyalektanê Kurdki de diyo. Friedrich Müller pê metnanê Lerchi cıgeyrayış de dewam keno (18 peli). Arekeolog Albert von LeCoq ki 5 pelan Zazaki ra notanê xo veceno. İranolog F. C. Andreas qeydanê LeCoqi sero jû mektuba xo de (7.7.1909) ano a zıwan ke Zazaki aidê Kurdki niyo.

1906ıne de wezifa diyena Oskar Manni ke zıwananê İrankiyan sero analizo zıwanşınaski vırazo, nê zıwanan miyan de Zazaki ra ki kışta Sêwreg u Çewligi (Kor) ra notan gêno u heta ê wext melumato tewr hera [hira] dano arê (be tercumey Almanki 91 peli, 5 feki [şiwey]). Mergê (merdena) O. Manni ra tepeya İranolog Karl Hadanki fekan sero analizê grameri vırazeno u hetê ra ki zıwananê binan de şaneno têver, 1932 de keno kıtab, veceno. Heta o taw Zazaki, diyalektê de zıwanê Kurdki ameyne diyene, labelê O. Manni be K. Hadanki ra eke zıwanê İrankiy zey Zazaki, Kırdaski, Farski, Osetki şanay têver, analiz kerd, reşti no netice ke zıwananê İrankiyan miyan de Zazaki zıwanê do xosero u lehcey Kurdki niyo. Hem ki, Zazaki hetê bunyay (yapı) zıwani ra tewr tipik zıwanê İrankiyê rocawanê zımeyo. Ao, nao, Zazaki hewna [hıma] ki İranolociye (ilmê zıwanan u kulturanê İrankiyan) u ilmê zıwanan de Zazaki zıwanê do xoser amariyeno (hesebiyeno).

Pancas serre ra tepeya zıwanşınas T. L. Todd 1985ıne de Zazakiyê Çêrmuge sero pê metodanê zıwanşınaskiyan yew gramer veceno. Serranê 90yan ra dıme merdumanê ilmê zıwanan ver kerdo cıgeyrayışanê xoriyan. Zazaki de mewzuyanê mıxtelıfan sero nê akademisyenanê zıwanşınasiye ra meqaley u tezê master u doktora veciyaê:

Fonolociye (Cabolov 1985), nêbiyayış (negation) (Sandonato 1994), izafet (MacKenzie 1995), qayto zıwanşınaskiyo umumi (Asatrian 1996, Asatrian/Gevorgian 1988, Asatrian/Vahman 1990, Blau 1989, Kausen 2006 ve 2012), heruna Zazaki zıwananê İrankiyê rocawani de (Paul 1998b), edebiyat u nuştene (Selcan 1998b), raresayışo tarixi (Gippert 1996 u 2008), etimolociye [rıçıkê çekuyan] (Bläsing 1995, 1997; Schwartz 2008) u qanunê imla (raştnuştene) (Jacobson 1993), kıtabê desti'ê wenden u nuştene (Jacobson 1997), dızıwanine (Temizbaş 1999, B. Werner 2006), adapsiyonê qısanê xaman/ğeriban (Malottke 2006), edati (Arslan 2007), diyalektolociye (şiweşınasiye) (Keskin 2008). Yew ki 1998ıne de dı gureynayışê doktora (Paul 1998a (gramer u cerrebê diyalektolociye), Selcan 1998a (gramer)) u ê İlyas Arslani (2016) estê ke no cıhet de zehf mıhimê. Hele ke hetê tesnifê (klasifizekerdena) zıwananê İrankiyê rocawani ra meqalê Ludwig Pauli (1998b) İranolociye de ki caê do zehf mıhim gêno. L.Paul nê meqaley xo de zıwananê İrankiyanê kehanan u miyanênan (wertênan) ra heta zıwananê İrankiyanê neweyan, rêça venganê qısanê weçıniteyan (isoglosses) şaneno têver, zemano kehan ra (2500-3000 serre ra aver) heta ewro vengê ê qısan zıwan be zıwan senên vuriyeno, ano çım ver. Vacime ke, Farskiyo Kehan u Ewısta de „ǰani-„, „vač-„ (bıwane: ‚cani‘, 'vaç'), Farskiyo Wertên (Pehlewki) de u Farskiy newe de biyê „zan“ u „(ā)vāz“, Partki de „žan“ u „vāž-„(bıwane: ‚jan‘, ‚vāj‘), zıwananê İrankiyan'ê ewroy de, Kurdki de "jin" u "bêj-", Zazaki de "ceniye" u "vac-" (vatene). Dades qısey hınanêni yenê têver şanaene u insan reseno yew netıcey tesnifi.

Weziyetê Zazaki

Heta roca ewroyêne statuyê dê Zazakiyo resmi çınê bi, tek tenya pê qıseykerdene ardo na roce. Labelê anci ki gorey şert u şurtê xo pay ra mendo, edebiyato qıseykerde u ğeznay xo dewletiya. Heto yew ra ke tarix de alfabey xo nêvıraşto, edebiyatê xoyo nuşte çınê biyo, heto bin ra ki ilankerdışê Cumhurêtê Tırkiya ra dıme, bınê namey siyasetê "Tırk-kerdene" ra dewleta zordeste no zıwan men kerdo, taliyê nê zıwani xırabın şi. Zazaki u zıwanê bini welatê xo de, xo be xo rê kerd tohmete, vıst (fist, fit) bınê bandıre. Kami ke kerdêne ke zıwanê xo de bınuso ya ki zıwan u kamiya şarê xo sero qurde bıkero, sero tedqiqat vırazo, ceza werdêne, kewtêne hepıs.

Dewlete zıwanê xoyo resmi na ro, radon u qezetey u edebiyat, peydêna têlevizyon de tek tenya Tırki bi. Heni kerd qafıka mılleti ke Tırki qıymetın bi, zıwanê mehelliyê bini bêqıymeti biy, caê de nêvêrdêne. Mekteban de cebr u zor ra Tırki salıx diya. Dewan de Zazaki çıqas ke qısey biyêne ki, siyasetê dewlet'ê zıwani kewti bi kar, şari pede huwiyet u zıwanê xo ra şerm kerdêne, keyan (çêyan) de zıwanê ma u piyê xo qısey nêkerdêne, be domananê (qıcanê) xo salıx nêdaêne, cı nêmusnaêne. Dewlete seba ke inkar bıkero, politikay "lehçe"y vete. Zazaki kerd diyalekt ya ki şiwe, kamiya (huwiyetê) şari kerd "kamiya bıni" (*alt-kimlik*). Nê kerdenanê dewlete hetê asimilasyoni ra meywey do diyê ke peyniya peyêne de dezgehê [[UNESCO]]y ki pê raporê xo serra 2008ıne de Zazaki zıwananê bınê tehlıkey miyan de hesebna. Nesıl be nesıl (ac be ac) Zazaki her ke şi, daêna şenık yeno zanaen u qısey kerdene.

Mabeynê zıwananê İrankiyan de caê Zazaki

Zıwanzanaoğê iranolociye ra gore Zazaki miyanê / wertê zıwananê İrankiyan de zıwanê do xosero.

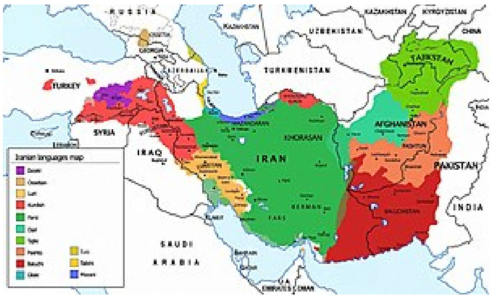

Mıntıqay zıwananê İranki

- **İrankiyê Zımey Rocawani** (24 zıwani, 31 milyon qıseykerdoği)
  - **Medki** : Medki † (İrankiyo Kıhan)
  - **Partki** : Partki: † (İrankiyo Miyanên/Wertên)
  - **Xezerki**
    - **Gileki, Mazenderanki** : Gileki (1,3 Mio), Mazenderanki (2,2 milyon), Gurganki †
    - **Semnanki** : Semnanki, Sengserki, Sorxeki, Lasgerdki (Pêro pia 50 hezar)
    - **Talışki** : Talışki (1 milyon)
    - **Azerki** : Azerkiyê İrani ("Tatkiyê Veroci", 220 hezar)
  - **Kurdki-İrankiyê merkezi**
    - **Kurdki**
      - Kurmanci (Kırdaski) (Kurdkiyê Zımey, 10 milyon)
      - Soranki (Kurdkiyê Merkezi, 4 milyon)
      - Kelhurki (Kurdkiyê Veroci, 3 milyon)
    - **İrankiyê Merkezi** : Tefrışki, Mehelletki-Xunserki, Keşanki-Natanzki, Gazki, Yezdki-Kermanki-Navinki, Kavirki, Siwendki
  - **Gurgani (Hyrkan)**
    - Zazaki (Kırmancki, Dımılki, "Zonê Ma, So-Bê"; 2-3 milyon)
      - Zazakiyê Zımey
      - Zazakiyê Merkezi
      - Zazakiyê Veroci
    - Goranki (Bacelanki, Şebaki, Hewramki, Sarlki uêb.; 400-500 hezar)
    - Beluçki (Beloçki)
    - Sengserki

Diyalektê Zazaki

Gorey İranolog Ludwig Pauli, hirê (3) diyalektê Zazaki estê:

1. Zazakiyê Zımey

Dêsım, Erzıngan, Gumuşxane (Kelkit), Varto, Xınıs, Tekman, Çat, Aşqela, Sêvaz (Qoçgiriye) [2] (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=kiu)

2. Zazakiyê Merkezi

Pali-Çolig, Hêni, Xarpêt, Piran, Lıcê, Erğeni, Pasor

3. Zazakiyê Veroci

Çêrmuge-Sêwrege, Alduşe [3] (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=diq)

Ê Lıcê, Erğeni, Qulp, Maden merdum şeno mabênê diyalektanê merkez u veroci bıhesebno. Fekê zey Motki u Aqseraiye ki fekê kıştê (kalekê), nê mabênê merkez u veroci de manenê.

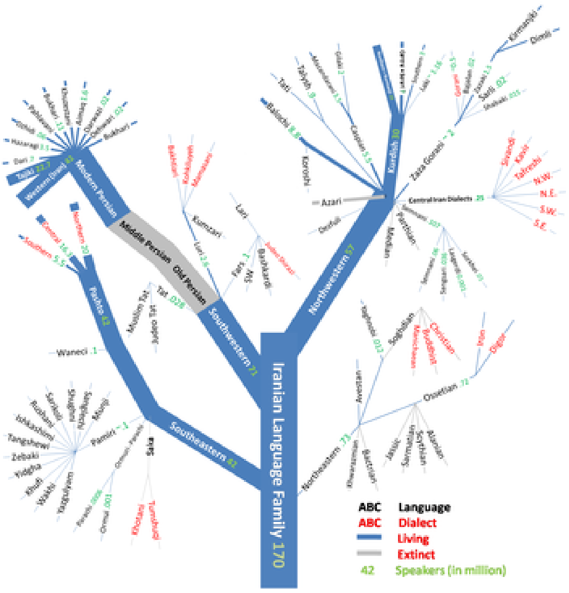
Iranian Language Family 170
Southwestern 71
Northwestern 57
Southeastern 42
Northeastern 73
Middle Persian
Old Persian
Modern Persian
Western (Iran) 63
Tajiki 22.7
Dari 7
Hazaragi 3.1
Pashto 42
Central 14.3
Northern 20
Southern 5.5
Waneci .1
Pamiri ~1
Saka
Khotani
Tumshuqi
Tat .028
Muslim Tat
Judeo Tat
Luri 3.6
Kumzari
Lari
Fars ~1
SW
Bashkardi
Kurdish 30
Zaza Gorani ~3
Kirmanjki
Dimli
Balochi 8.8
Koroshi
Talysh
Caspian
Gilaki
Tati
Azari
Deylami
Parthian
Semnani
Central Iran Dialects
N.W.
N.E.
S.W.
S.E.
Sivandi
Kavir
Tafreshi
Sogdian
Yaghnobi
Christian
Buddhist
Manichaean
Ossetian
Iron
Digor
Avestan
Khwarezmian
Bactrian
Jassic
Sarmatian
Scythian
Alanian
Shughni
Sarikoli
Rushani
Ishkashimi
Sanglechi
Yidgha
Munji
Zebaki
Wakhi
Yazgulyam
Ormuri
Parachi
ABC Language
ABC Dialect
Living
Extinct
42 Speakers (in million)

Fonetikê Zazaki u Zıwananê İrankiyanê binan

"v-"

Hind u Ewropaki	Ewısta	Zazaki	Farski	Kurdki		İngılızki
*w	v	v	b, g	b, g		-
*we-nt-	vata-	vā	bād	bā		wind
*awer-	var-	vārān	bārān	bārān		rain
*wek-	vač	vac	avaz	bêj		sing, say
*wegh	vazaiti	vaz-	bez-	bez-		run
-	-	velg	berg	belg		leaf
*wek-	vač	veng	bang	bang, deng		voice
-	-	ver	ber	ber		front
*wadh-	vad	veyv	bayo	buk		front
-	-	verek	berre	berx		sheep
-	vefr-	vewr, vor	berf	berf/befr		snow
*wen-	veēn-	vên, vin	bin-	bin-		see
	vire-	vir	bir	bir		memory
*wikmt	visaiti	vist	bist	bist		twenty
*widhewo	vithava	viya	bive	bi		widow
*wei-	vaeiti	viyal	bid	bi		willow
-	-	vam, vum	badam	behıv		almond
-	vaic	vic-	biz-	bêj-		select, choose
-	-	veyšan	gorosne	bırsi		hungry
-	veršni-	vešn	gošn	beran		ram
-	-	vaš	giyah	giya/gij		grass
*wrdho-	verd-	vıl	gol	gul		rose
-	-	velık	gusaleh	gurčık/gwêlik		calf
*wlqwos	vēhrke-	verg	gorg	gurg		wolf
-	-	vurayen	gerdiden	guherin		change

"z"

Hind u Ewropaki	Ewısta	Zazaki	Kurdki	Farski		İngılızki
***k/*g**	**z/s**	**z/s**	**z/s**	**d/h**		**-**
***k**erd-	**z**erdeye-	**z**erri	**d**il	**d**il		heart
***g**hol-	**z**aranya-	**z**erd	**z**êr	**z**er		gold
***g**no-	**z**an-	**z**an-	**z**an-	**d**an-		know
***g**eme	**z**amat-	**z**ama	**z**ava	**d**amad		groom
*e**g**om	e**z**ēm	e**z**	e**z** (min)	(*e**d-**) men		I
*bhr**g**h	bere**z**ant	ber**z**	bilin**d**	bolan**d**		borough, high
*de**k**m	de**s**e	de**s**	de**h**	de**h**		ten

"ĵ-"

Hind u Ewropaki	Ewısta	Zazaki	Farski	Kurdki		İngılızki
***g^{w} / *k^{w}**	**j / č**	**ĵ**	**z**	**ž**		**-**
***g**^{w}en-	**j**ainish	**ĵ**eni	**z**en	**ž**ın		woman
***g**^{wh}en-	**j**an	**ĵ**in-	**z**an-	**ž**en-		playing music, to beat
***g**^{w}iwo-	**j**iv	**ĵ**iwiyayış	**z**isten	**ž**ıyan		live
***g**^{w}iwo-	**j**iv	**ĵ**inde	**z**ende	**z**ındi		alive
*se**k**^{w}-uper	ha**č**a-upairi	**ĵ**or	**z**eber	**ž**or		up
*se**k**^{w}-ndhero-	ha**č**a-athara	**ĵ**êr	**z**ir	**ž**êr		down
*se**k**^{w}-	ha**č**a-	**ĵ**ı	a**z**	**ž**ı		from
*leu**k-**	reo**č**ah -	ro**ĵ**	ru**z**	ro**ž**		day
*we**k**^{w}-	va**č-**	va**ĵ**	ava**z**	bê**ž**		say, sing
-	are**ĵ**ah	er**ĵ**an	ar**z**an	er**z**an		cheap
-	vai**č-**	vi**ĵ-**	bi**z-**	bi**ž-**		select, choose
*pe**k**^{w}-	pa**č-**	pew**ĵ-**	pe**z-**	pê**ž**		cook

"b-"

Hind u Ewropaki	Ewısta	Zazaki	Farski	Kurdki		İngılızki
d	**d**	**b**	**d**	**d**		**-**
***dhw**er-	**dv**ara	**b**er	**d**er	**d**eri		door

"hr-" initial

Hind u Ewropaki	Ewısta	Zazaki	Farski	Kurdki		İngılızki
tr	**thr**	**hr**	**s**	**s**		**-**
***tr**ejes	**thr**i	**hr**i	**s**e	**s**e		three
***tr**ikomt	**thr**isaiti	**hr**is	**s**i	**s**i		thirty

"w-"

Hind u Ewropaki	Ewısta	Zazaki	Farski	Kurdki		İngılızki
w	**w**	**w**	**h/w**	**h/w**		**-**
*ne**w**n	na**v**a	ne**w**	no**h**	no**h**		nine
*k^{w} et**w**rkomt-	čath**w**arosaiti	če**w**res	če**h**el	čil		forty
*ne**w**os	na**v**a	ne**we**	no	nû**h**, nû, n**w**ê		new

"-rz-" u "-rr-"

Hind u Ewropaki	Ewısta	Zazaki	Farski	Kurdki		İngılızki
***rg,*lg / *rd**	**rz / rd**	**rz / rr**	**l**	**l**		**-**
*bh**rg**h	be**r**e**z**ant	be**rz**	bo**l**and	bi**l**ind		borough, high
-	he**r**e**z**-	e**rz**	hi**l**-	he**l**		sprinkle, throw
-	-	wu**rz**	**l**iz	a**l**ez		dash off, stand up
*sp**l**e**g**h-	spē**r**ē**z**an	se**r**pe**z**	sepo**rz**	sıpı**l**		spleen
-	se**r**e**d**-	se**rre**	sa**l**	sa**l**		year
*ke**rd**-	ze**rd**-	ze**rr**e	dê**l**	di**l**		hearth
*w**rd**ho-	ve**rd**-	vı**l**	go**l**	gu**l**		rose

"-w-"

Hind u Ewropaki	Ewısta	Zazaki	Farski	Kurdki		İngılızki
***sw**	**hv**	**w**	**x(u)**	**x(w)**		**-**
***sw**ep-	**xv**efne-	**w**itiš	**xw**ab	**x**ew		sleep
***sw**e-	**xv**et	**x**o	**x**od	**xw**e		self
-	**xv**un	**g**un	**x**un	**xw**in		blood
-	**xv**eš-	**w**eš	**x**oš	**xw**eš		sweet
***sw**enh-	**xv**en-	**w**end-	**x**and-	**xw**end-		read
***sw**esor	**xv**eher	**w**a	**x**aher	**xw**eh		sister
-	**xv**er-	**w**erd-	**x**ord-	**xw**ard-		swallow, eat
-	-	**w**ašt-	**x**ast-	**xw**ast-		want

"-m-"

Hind u Ewropaki	Ewısta	Zazaki	Farski	Kurdki		İngılızki
***m**	**m**	**m**	**m**	**v**		**-**
*no**m**n-	na**m**a	na**m**e	na**m**	na**v**		name
*ge**m**e	za**m**at-	za**m**ay	da**m**ad	za**v**a		groom
*gwe**m-**	ja**m**aiti	ga**m**	ga**m**	ga**v**		step, come
*se**m-**	ha**m**an	a**m**nan	-	ha**v**in		summer
*ghei**m-**	zi**m**a	zi**m**istan	ze**m**estan	zi**v**istan		winter
*do**m**u-	de**m**ana-	da**m**	da**m**	da**v**		domestic, home
*sa**m**os-	ha**m**a-	he**m**	he**m**	he**v**		same
*teuk-**m**a-	taox**m**an	to**m**	tox**m**	to**v**		seed

"-ew-"

Zazaki	Farski	Kurdki		İngılızki
w	**f**	**f**		**-**
he**w**t	**h**e**f**t	**h**e**f**t		seven
ke**w**t	o**f**tad	ke**f**t/ket/kewt		get in
gre**w**t	gre**f**t	girt		buy, take
ke**w**	ke**f**	ke**f**		foam
ve**w**re	ber**f**	ber**f**/be**f**r		snow

Alfabey Zazaki

Alfabey Zazaki de 32 herfi estê.

Herfê gırdi: **A B C Ç D E Ê F G Ğ H I İ J K L M N O P Q R S Ş T U Û V W X Y Z**

Herfê qıci: **a b c ç d e ê f g ğ h ı i j k l m n o p q r s ş t u û v w x y z**

Herfê vengıni (8): **a e ê ı i o u û**

Herfê bêvengi (24): **b c ç d f g ğ h j k l m n p q r s ş t v w x y z**

Wendışê herfan be nımuneyê çekuyan

Herfe	Wendış [IPA]	Zazaki	Farski	İngilizki	Almanki	İspanyolki
a	a [ɑ]	**asmên**	âseman	sky	Himmel	cielo
b	be [b]	**bıze**	boz	she-goat	Ziege	cabra
c	ce [dz / dj]	**cemed**	yakh	ice	Eis	hielo
ç	çe [ts / tsh]	**çê** (**keye**)	xâneh	house	Haus	casa
d	de [d]	**dare**	derakht/daar	tree	Baum	árbol
e	e [ɛ]	**ez**	man	I	ich	yo
ê	ê [e]	**dês**	Divar/Dewar	wall	Wand, Mauer	pared
f	fe [f]	**fek**	dahân	mouth	Mund	boca
g	ge [g]	**gırs** (**gırd**)	bozorg	big	groß	grande
ğ	ğe [gh]	**ğezale**	ghazal	gazelle	Gazelle	gacela
h	he [h]	**hak**	toxm	egg	Ei	huevo
ı	ı [ə]	**bırr**	Jangal	forest	Wald	bosque
i	i [i]	**isot**	Felfel	pepper	Paprika	pimiento
j	je [zh]	**jên** (**zên**)	zên	saddle	Sattel	silla
k	ke [k]	**koli**	Hizom	firewood	Feuerholz	leña
l	le [l]	**lew**	Lab	lip	Lippe	labio
m	me [m]	**mast**	Mast	yogurt	Joghurt	yogur
n	ne [n]	**name**	nâm	name	Name	nombre
o	o [o]	**oğır**	NikBakht	good omen	gutes Vorzeichen	buena suerte
p	pe [p]	**porr**	Moo	hair	Haar	pelo
q	qe [q]	**qatır**	Qatir	mule	Maultier	mula
r	re [r]	**ri**	Roo	face	Gesicht	cara
s	se [s]	**sole**	Namak	salt	Salz	sal
ş	şe [sh]	**şêr**	şêr	lion	Löwe	león
t	te [t]	**tı**	to	you	du	tu
u	u [u]	**ustıne**	Sotun	column	Säule	columna
û	û [uə]	**dûri**	Dur	far	fern	lejos
v	ve [v]	**vewre** (**vore**)	Barf	snow	Schnee	nieve
w	we [w]	**ware**		tableland	Sommerweide	meseta
x	xe [kh]	**xal**	Xal/Dai	uncle (*paternal*)	Onkel (*väterlicherseits*)	tío
y	ye [y]	**yene** (**êne**)	Adineh	Friday	Freitag	viernes
z	ze [z]	**zıwan** (**zon**)	zabân	tongue; language	Zunge; Sprache	lenguaje; lengua

Alfabe ra ğeyri vengê bini

Zazakiyê zımey de:
çh, kh, ph, rr, th, ü, lh

Zazakiyê merkezi de (her fek de çıniyê):
' (eyn),'h, ö, uı, dh, lh, sh, zh

Zazakiyê veroci de:
' (eyn), 'h , lh , rr , sh , th
Transkripsiyono ilmi: **/´/ , /ḥ/, /ł/, /ṙ/, /ṣ/, /ṭ/**

Ferqê vengan /herfan

á	a	o
?	**a**smên	**o**ğır

b	p	ph
ban	**p**orr	**ph**an

c	ç	çh
cem	**ç**ım	**çh**em (ro[y], la)

d	t	th	ť
dü (du)	**t**üye (tuye)	**th**üye (kund)	**ť**eyr (theyr)

é	e	ê
érd (erd, hard)	d**e**s	d**ê**s

f	v	w
fek	**v**ewre (vore)	**w**are

g	k	kh	q
galık	**k**al	**kh**al[ık]	**q**al

ğ	h	ħ	x	y
ğele	**h**al	**ħ**al	**x**al	**y**ene

ı	i
b**ı**n	b**i**n

j	ş
jên (zên)	**ş**êr

l	´l
lınge	**ł**ınci

m	n
mar	**n**an

r	rr	ŕ
se**r**e (sare)	se**rr**e	se**ŕ**[ı]

s	ś	z
sole	**ś**i (kemere)	**z**ıme

u	ü	û
ustıne	l**ü**ye (luye)	ł**û**r (merreo gırd)

Zazaki sero tayê xebatê zıwanşınasiye

- Lerch, Peter I. (1857), Forschungen über die Kurden und die Iranischen Nordchaldaer - Band I, St. Petersburg
- Müller, Friedrich (1865) Beiträge zur Kenntniss der neupersischen Dialekte: Zaza-Dialekt der Kurdensprache
- Lynn Todd, Terry. (1985) *"A Grammar of Dimili"* University of Michigan,[4] (http://www21.brinkster.com/miyaheqi/culture/Article.asp?ArticleID=96&LanguageID=3&TypeID=18&Rnd=281)

- Gippert, Jost. (1996) *"Die historische Etnwicklung der Zaza-Sprache"* Ware, amor 10, Baiersbronn/Almanya.[5] (http://titus.fkidg1.uni-frankfurt.de/personal/jg/pdf/jg1996f.pdf).
- Paul, Ludwig. (1998) *"The Position of Zazaki Among West Iranian languages"* University of Hamburg,[6] (http://www.azargoshnasp.net/languages/zazaki/zazakipositionof.pdf).
- Selcan, Zülfü (1998): Die Grammatik der Zaza-Sprache. Berlin.
- Ayyoubi, Kerim Rakhmanovich & Smirnova, Iraida Anatolʹevna / Ed. Yusupova, Zare Aliyevna (1998), The zaza dialect of the Kurdish Language (Dersim), Moscow: Center for Kurdish Studies.
- Gajewski, Jon. (2003) *"Evidentiality in Zazaki"* Massachusetts Institute of Technology,[7] (http://www21.brinkster.com/miyaheqi/culture/Article.asp?ArticleID=463&LanguageID=3&TypeID=18&Rnd=250).
- Gajewski, Jon. (2004) *"Zazaki Notes"* Massachusetts Institute of Technology,[8] (http://ocw.mit.edu/NR/rdonlyres/Linguistics-and-Philosophy/24-942Grammar-of-a-Less-Familiar-LanguageSpring2003/9ED64248-F6F0-4F4F-AADD-839C31DD715E/0/112622.pdf).
- Larson, Richard. and Yamakido, Hiroko. (2006) *"Zazaki as Double Case-Marking"* Stony Brook University and University of Arizona,[9] (http://semlab5.sbs.sunysb.edu/~rlarson/lsa06ly.pdf).
- Aygen, Gülşat (2010), Zazaki/Kirmanckî Kurdish, Volume 479 of Languages of the World, Lincom Europa

Bıvênên

- Gramerê Zazaki (*Zuwanrêznayi*)
- Zaza
- Zıwan
- Varyantê fekanê Zazaki

Çımeyê ke hetê ilmê zıwani ra tesnifê Zazaki rê bes niyê

Taê çıman de çıqas ke Zazaki bınê lehcey ya ki zıwananê Kurdan de tesnif biyo, nê çıman de qet yew argumano ilmi çıniyo ke isbat keno, Zazaki çı sebebanê zıwanşınasiye ra Kurdki miyan dero. Nê niyê:

[4][5][6][7][8][9][10][11][12][13][14][15][16][17][18][19][20][21][22][23][24][25][26][27][28][29][30][31][32][33][34][35][36][37][38][4][39][40][10][41][24]

Çımey

1. Gippert, Jost (1996), Die historische Entwicklung der Zaza-Sprache. In: Ware - pêseroka Zon u Kulturê Ma (Dımıli-Kırmanc-Zaza), Amor: 10. Baiersbronn, Almanya (http://titus.fkidg1.uni-frankfurt.de/personal/jg/pdf/jg1996f.pdf,)
2. [1] (http://www.iranicaonline.org/articles/dimli) Prof. Dr. Garnik Asatrian, "Dimlī", Encyclopedia Iranica
3. [http://www.iranicaonline.org/articles/kurdish-language-i, Prof. Dr. Ludwig Paul "History of the Kurdish Language"
4. Lerch, Peter J. A. (1857), Forschungen über die Kurden und die Iranischen Nordchaldaer - Band I, St. Petersburg (http://www.kirdki.com/images/kitaphane/Peter%20Lerch.pdf) **Çımeyo ğelet: Nêravêrde `<ref>` etiket: "Lerch1" name yew ra zeder zerrek de şınasiya yo.**
5. Müller, Friedrich (1865) Beiträge zur Kenntniss der neupersischen Dialekte: Zaza-Dialekt der Kurdensprache (http://books.google.com.tr/books/about/Beitr%C3%A4ge_zur_Kenntniss_der_neupersische.html?id=T71DAAAAcAAJ&redir_esc=y) (Aus dem November-Hefte des Jahrganges 1864 der Sitzungsberichte der phil.-hist. Classe der kais. Akademie der Wissenschaften, XLVIII. Bd., besonders abgedruckt) , cîld: 3
6. Bonwick, James (1873), The Treasury of languages; a rudimentary dictionary of universal philology, London : Hall and Co., r. 300 (http://archive.org/stream/treasuryoflangua00bonwiala#page/300/mode/2up) "ZAZA. KURDISH dialect of N.W. Persia, allied to BUKHAREE."
7. Jaba, Alexandre & Justi, Ferdinand (1879) Dictionnaire kurde-français, St.-Pétersbourg, Commissionaire de l'Académie impériale des sciences
8. Houtum-Schindler, A. (1884), "Beiträge zum kurdischen Wortschatze", Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Bd. 38
9. Albert Socin, “Die Sprache der Kurden”, Grundriss der Iranischen Philologie, Editor: Wilhelm Geiger & E.Kuhn, Band: I, Strassburg 1898, p.250
10. Le Coq, Albert Von (1903), Kurdische Texte, Reichsdruckerei, Berlin (http://www.kirdki.com/images/kitaphane/Albert%20Von%20Le%20Coq-I.pdf) **Çımeyo ğelet: Nêravêrde `<ref>` etiket: "Lcoq1" name yew ra zeder zerrek de şınasiya yo.**
11. Soane, Ely Banister (1913), Grammar of the Kurmanjî or Kurdish Language, London 1913 / E. S. Soane (1909), Notes on Kurdish Dialects, A Classic Reference Tool On The Kurdish Dialects First Published In 1909, Asian Educational Services, 2003 - 98 sayfa, s.6

12. Fossum, Ludvig Olsen (1919), A Practical Kurdish Grammar, The Inter-Synodical Ev. Lutheran Orient -Mission Society, Augsburg Publishing House, Minneapolis (http://archive.org/stream/APracticalKurdishGrammar/Practical-Kurdish-Grammar#page/n1/mode/2up) "As a conclusion, we seem to be justified in making the assertion, that for linguistic purposes, we may collect all the Kurdish dialects into three large groups, covering the three large districts of North, Central, and South Kurdistan. In North Kurdistan we have the Zaza group, in Central Kurdistan we have the Kermanji group, and in South Kurdistan we have the Lur and Kelhur group."
13. Bedirxan, Celadet (1933) “Zarê Dumilî û Mewlûda 'Usman Efendî” Hawar, Hejmar: 23, 25 tîrmeh (temmuz) 1933, r. 1-6 "Zarê dumilî: Ev zar zimanê kurdên dumilî an zaza ne. Kurdên dumilî di welatê jorîn di rojavayê wî welatî de rûniştî ne."
14. Safrastian, Arshak (1948), Kurds and Kurdistan, Harvill Press, London .r.106 "The tribes of Dersim speak the Zaza-Dialect of the Kurdish language"
15. McCarus, Ernest N. (1958), A Kurdish Grammar, American Council of Learned Societies, s.1
16. Bedirxan, Celadet Ali & Lescot, Roger (1970), Grammaire kurde, Maisonneuve, Paris, s.V
17. Kurdoev, Kanat Kalashevich (1977), Ḥālatakānī jins u bīnāy barkār la zāzādā: On gender and number in the Zaza dialect of Kurdish (http://books.google.com.tr/books/about/%E1%B8%A4%C4%81latak%C4%81n%C4%AB_jins_u_b%C4%ABn%C4%81y_bark%C4%81r_l.html?id=4nA7lAEACAAJ), Translated by Azīz Ibrāhīm, Chāpkhānay Kōrī Zānyārī Kurd, Baghdad 1977, 32 p.
18. F. R. Akrawy (1982), Standard Kurdish grammar, s.19
19. Ayyoubi, Kerim Rakhmanovich & Smirnova, Iraida Anatolʼevna / Ed. Yusupova, Zare Aliyevna (1998), The zaza dialect of the Kurdish Language (Dersim), Moscow: Center for Kurdish Studies, 102 r. (http://www.glottolog.org/resource/reference/id/94341.xhtml) (И.А.Смирнова, К.Р.Эйюби. Курдский диалект заза /Отв. ред. З. А. Юсупова. М.: Центр курдских исследований, 1998. 102 с. (http://iling.spb.ru/grammatikon/smirn_98_ogl.html?language=en))
20. Houston, Christopher (2001), Islam, Kurds and the Turkish nation state, Berg, s.129 (http://books.google.com.tr/books?ei=q7SCUYjBNYKFO5mTgcAN&hl=tr&id=KWttAAAAMAAJ&dq=%22zazaki%22#search_anchor) "Zazaki (a Kurdish dialect)"
21. Kenstowicz, Michael J. (2004), Studies in Zazaki Grammar, MITWPL, s.1-2, 10 vd. "Zaza dialect of kurdish"
22. Walter, Mary Ann (2004), "Vowel Adaptation in Zazaki", Workshop on theoretical approaches to language contact 27th Generative Linguistics in the Old World, Thessaloniki, 18-21 April 2004 (http://faculty.wcas.northwestern.edu/~maw962/docs/glow-zazaki-handout.pdf) "Kurdish: Sorani, Kurmanji, Zazaki..."
23. O'Neil, Mary Lou (2007), "Linguistic Human Rights and the Rights of Kurds", Human Rights in Turkey, Editör: Zehra F. Kabasakal Arat, University of Pennsylvania Press, s.74 (http://books.google.com.tr/books?id=ubjCDGcZ1Z4C&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q=%22zaza%20is%20actually%20a%20Kurdish%20dialect%22&f=false) "Zaza is actually a Kurdish dialect"
24. Aygen, Gülşat (2010), Zazaki/Kirmanckî Kurdish, Volume 479 of Languages of the World, Lincom Europa (http://lincom-shop.eu/shop/article_ISBN%2B9783862880157/LWM-479%3A-Zazaki_Kirmanck%C3%AE-Kurdish.html?pse=apq) **Çımeyo ğelet: Nêravêrde `<ref>` etiket: "Aygen" name yew ra zeder zerrek de şınasiya yo.**
25. D. Ridgeway (2010), "Etruscan", Concise Encyclopedia of Languages of the World, Elsevier, Oxford, r.401 (http://books.google.com.tr/books?id=F2SRqDzB50wC&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q=%22Zazaki%20Kurdish%20%28Dimli%29%22&f=false) "Zazaki Kurdish (Dimli)"
26. Watts, Nicole F. (2010), Activists in Office: Kurdish Politics and Protest in Turkey (Studies in Modernity and National Identity), University of Washington Press, r.xii, 12, 151 (http://books.google.com.tr/books?id=yXWl40KJfKEC&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q=%22Zazaki%20and%20Gurani%22&f=false) "Linguistically, there is no single Kurdish language, but two main language groups (Kurmanji and Sorani) and two other dialects (Zazaki and Gurani)."
27. "Kurdish language", Encyclopædia Britannica (http://www.britannica.com/EBchecked/topic/325225/Kurdish-language), Online: 29 Adare 2013
28. Academic Dictionaries and Encyclopedias (http://kurds_history.enacademic.com/142/Dimili) (li gora malpera "Academic Dictionaries and Encyclopedias" Zazakî zaraveyekî kurdî ye)
29. Biblio Monde Bibliographie (http://www.bibliomonde.com/donnee/turquie-les-langues-117.html) (li gora bibloteka "biblio-monde" zazaki dîyalekta kurdî ye)
30. Encyclopedia of the Middle East (http://www.mideastweb.org/Middle-East-Encyclopedia/kurds.htm) (li gora "Encyclopedia of the Middle East", zazakî zaraveya kurdî ye)
31. Mireille Ferreira,"Le kurde, langue du peuple des montagnes", la revue de Téhéran (http://www.teheran.ir/spip.php?article1146) (li gora rojnameya îranî "la revue de Téhéran", zazakî zaraveya kurdî ye)
32. Elî Ekber Dehxuda, Lugatname (http://www.loghatnaameh.org/dehkhodaworddetail-ddb0d9d15521422d8121428c8a7a02fe-fa.html) - Onlîne: 29 Adar 2013 "Zazakî, cureyeke taybet a zimanê kurdî ye" "زازائی . نوعی مخصوص از زبان کردی"
33. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Yaşayan Diller Ve Lehçeler Dersi (Kürtçe; 5. Sınıf) Öğretim Programı, Ankara 2012 (http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_09/11051949_kurtce_ortaokul_5.pdf), "Bu program ortaokul 5, 6, 7, ve 8. sınıflar seçmeli Kürtçe dersinin ve Kürtçe’nin iki lehçesi Kurmancca ve Zazaca için müşterek olarak hazırlanmıştır. Program metninde geçen “Kürtçe” kelimesi Kurmancca ve Zazaca lehçelerine birlikte işaret etmektedir."
34. Prof. Dr. Kadrî Yildirim & Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman Adak & Yrd. Doç. Dr. Hayrullah Acar & Zülküf Ergün & Îbrahîm Bîngol & Ramazan Pertev, Kurdî 5 – Zazakî, Milli Eğitim Bakanlığı, 2012 (http://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/kitaplar/kurdi_

5_zazaki.pdf)
35. J. G. Taylor, Travels in Kurdistan, with Notices of the Sources of the Eastern and Western Tigris, and Ancient Ruins in Their Neighbourhood, Journal of the Royal Geographical Society of London, Vol. 35, 1865, p.39 (http://www.jstor.org/stable/3698077)
36. John G. Bordie, "Kurdish Dialects in Eastern Turkey", Linguistic and Literary Studies, Vol: 2 Descriptive Linguistics (http://books.google.de/books?id=U5Wv8czGxE8C&printsec=frontcover&hl=de#v=onepage&q&f=false), Ed. Mohammad A Jazayery, TiLSM, Mouton De Gruyter, The Hague, Netherlands, 1978, p. 205-212
37. Riza Muradi Ghiyasabadi, Ferhengnamê Îran/Irania Encyclopedia, 2013 (http://irania.ir/ie/2609)
38. Sheikh A. Waheed, The Kurds and Their Country: A History of the Kurdish People, from Earliest Times to the Present, University Book Agency, Lahore, Pakistan, 1958, (First edition: Published by United LTD, 1955) p.12
39. Müller, Friedrich (1865) Beiträge zur Kenntniss der neupersischen Dialekte: Zaza-Dialekt der Kurdensprache (http://books.google.com.tr/books/about/Beitr%C3%A4ge_zur_Kenntniss_der_neupersische.html?id=T71DAAAAcAAJ&redir_esc=y) (Aus dem November-Hefte des Jahrganges 1864 der Sitzungsberichte der phil.-hist. Classe der kais. Akademie der Wissenschaften, XLVIII. Bd., besonders abgedruckt), cîld: 3
40. Socin, Albert (1898) “Die Sprache der Kurden”, Grundriss der Iranischen Philologie, Editor: Wilhelm Geiger & E.Kuhn, Band: I, Strassburg 1898, p. 250
41. Ayyoubi, Kerim Rakhmanovich & Smirnova, Iraida Anatol′evna / Ed. Yusupova, Zare Aliyevna (1998), The zaza dialect of the Kurdish Language (Dersim), Moscow: Center for Kurdish Studies, 102 r. (И.А.Смирнова, К.Р.Эйюби. Курдский диалект заза /Отв. ред. З. А. Юсупова. М.: Центр курдских исследований, 1998. 102 с.)

Gıreyê Teberi

- Edebiyatê Zazayan (https://www.facebook.com/ZazaEdb)
- Edebiyatê Zazaki (http://zazaedebiyati.tr.gg/)
- Zıwan & Kulturê Zazayan (http://zazasiteler.tr.gg/)
- Enstitüyê Zazaki (http://www.zazaki-institut.de)
- Radio AvestaZazaki (http://cvs174.clara.tudelft.nl/avesta/index.html)
- Avesta Hana Farsi Zazaki (http://avestazazaki.o-f.com)
- Pêserokê Zıwan u Kulturê Zazayan (http://www.zazapress.info.se)
- Pêserokê Zıwan u Kulturê Zazayan (http://www.kormiskan.info.se)
- Neşırxaney Kıtabê Zazaki (http://www.iremetforlag.info.se)
- Piya-Portal, Portalê Zıwan u Kulturê Zazayan (http://www.piyaportal.de)

Incubator
Kırmancki

Zazaki

Zazakiyê Merkezi . Zazakiyê Veroci . Zazakiyê Zımey . Fekê Zazakiyê Kışte . Dımılki . Fekê Zazakiyê Miyani . Kırmancki . Kırdki . Wikipediyay Zazaki

Zıwanê Hind u İrani

Zıwanê Hind-Aryanki

Hindki / Urduki *Bengalki *Gucaratki *Oriyakii *Pencapki *Rayastanki *Romanki *Marathi *Sindhî *Keşmirki *Assamki *Nepalki *Seylanki *Maldivki *Paliki *Peşeyiki *Nuristaniki

Zıwanê İranki

Azerkiyo Kıhan †* Baxterki †* Beluçki * Beşkerdki * Bextıyarki* Derki* Derki* Ewıstki †* Farski* Fekê İraniê Merkezi * Gileki * Goranki* Gurganki †* Herzendki * İrankiyo Kıhan * İrankiyo Miyanên * İskıtkiyo Kıhan * Kurdki (Khurmancki, Leki, Soranki)* Larki * Larsgerdki * Lurki* Mazenderanki* Medki †* Mukrki* Osetki * Partki † * Peraçki* Peştuki* Pehlewki *Kumzarki* Saki* Sengıserki* Sımnanki * Sıwendki * Soğdki* Sorxeki* Taciki* Talışki * Tatki* Tatki* Urmarki* Wezirki* Xarezmki †* Yeğnubki* Yezğulamki* Zazaki* Zıwanê Pamiri

Retrieved from "https://diq.wikipedia.org/w/index.php?title=Zazaki&oldid=417988"

Ena pele tewr peyên roca 18:06 de, saeta 4 Gulane 2020 de vurriya.

Nuşte Creative Commons Atıf-Zey Pê vılakerdış'i de yo; şertê bini tetbiq benê. Detayan rê Şertanê karkerdışi bıvênên.